

DOSSIER LA MARE DE DÉU DEL MONT

Un drama costumista de F. X. Godo (1893)

Per Pep Vila i Medinyà

Resum

El 21 de novembre de 1893 F.X. Godo (1858-1915), periodista i dramaturg cadaquesenc, estrenava al teatre Romea de Barcelona La Mare de Déu del Mont. Drama català en tres actes i en vers, obra publicada aquell mateix any a Barcelona. Es tracta d'una comèdia costumista, casolana, carregada de bones intencions, molt convencional, que exalta els costums socials molt lligats al pairalisme, a una tradició catòlica molt ortodoxa. L'autor situa l'acció, els esdeveniments i els personatges a l'empara de la protectora Mare de Déu del Mont.⁽¹⁾

Paraules clau

Teatre català costumista, s. XIX, F.X. Godo, Mare de Déu del Mont

Abstract

On November 21th, 1893, F. X. Godo (1858-1915), journalist and playwright from Cadaqués, performed for the first time his La Mare de Déu del Mont at the Romea theatre in Barcelona. The play was a customary comedy, domestic, loaded with good intentions, very conventional, praising social customs very much related to pairalisme (a Catalan conservative ideology emerging in the nineteenth century much related to rural traditions) to a very orthodox Catholic tradition. The author puts the action, events and characters under the protection of the patron saint Mare de Déu del Mont.

Keywords

Catalan customary theatre, nineteenth century, F. X. Godo, Mare de Déu del Mont

1. En aquest article respecto la forma "Mont", tal com ho escrivia Godo, enfront de "Món", potser la més freqüent.

Quan per primera vegada vaig adonar-me que en la bibliografia teatral catalana existia una obra sobre la Mare de Déu del Mont, vaig creure que ens trobàvem davant d'una altra peça dramàtica de caire hagiogràfic, una història de sants i de santes, dedicada a executar, més o menys teatralment, la vida, prodigis i miracles d'aquesta patrona celestial. En llegir-la, vaig tenir la certesa que em trobava amb un altre drama costumista altempordanès, de factura discreta, de la fi del XIX, obra de Francesc Xavier Godo Llorens (Cadaqués, 1858-Barcelona, 1915). En aquell moment recordava l'obra del figuerenc Damas Calvet, autor de *La romeria de Recasens*, quadre de costums empordanesos (1864).

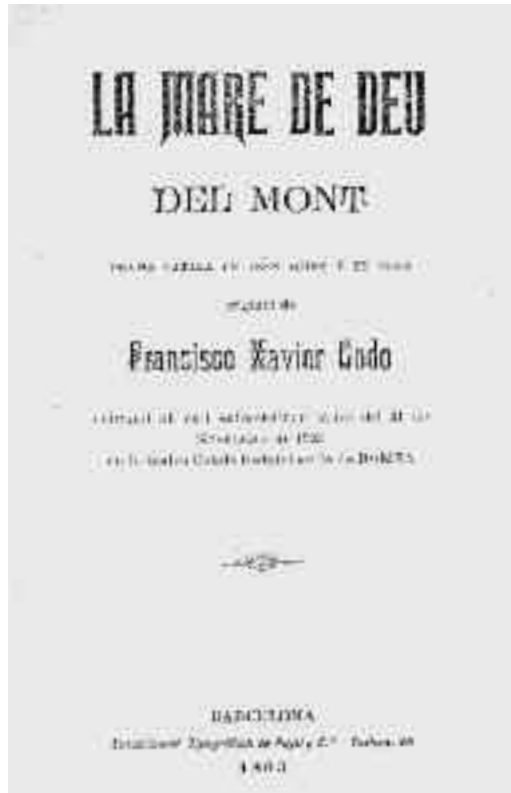
Godo fou periodista, autor teatral⁽²⁾ i advocat. Dirigió la publicació *L'Aureneta* (1895-1897) i era redactor en cap del *Diario Mercantil*. De la seva producció dramàtica d'arrel romàntica o festiva amb més de 30 obres, cal destacar *El túnel* (1895), *El cor i l'ànima* (1894), *Ànimes perdudes* (1908), *Botifarres dolces* (1906), etc. Sobre aquest autor no he sabut trobar en les històries del teatre català cap ressenya, ni cap estudi sobre la seva producció dramàtica. A Godo, juntament amb molts altres escriptors catalans de l'època els podríem adscriure a un corrent molt nombrós, desviats del Modernisme, que conreen una literatura regionalista, casolana, que exalten els valors pairalistes i menestrals. Des d'un punt de vista estètic i estilístic, són autors de segona o tercera categoria que tenen un públic i uns lectors fidels entre les classes populars menestrals catalanes, una burgesia rutinària que reivindicava els seus orígens pagesos i menestrals. En aquest cas, hi ha en aquesta peça un altre protagonista omniscient que és la muntanya del Mont amb la seva patrona. La Verge dirigeix, consola, influeix en la vida i les decisions que prenen els protagonistes, els ermitans i els fidels romeus dels masos veïns. Després d'haver llegit *Solitud* de Víctor Català, ens adonem com en ambdues obres hi ha una certa similitud, pel que fa a la caracterització de les persones i ambients: el món dels aplegadors, els hereus, el capteniment dels pagesos del lloc, les sardanes en dies de festa, els músics, la venda de records, etc. La religiositat popular és la mateixa entre els qui van a l'aplec de Santa Caterina i els que puguen, des de pobles veïns, la diada de la seva patrona, a la muntanya del Mont. La Mare de Déu del Mont sempre plana per damunt dels ambients i personatges amb la seva acció benefactora.

2. Juntament amb un altre cadaquesenc, Frederic Rahola, escrigué: *Un marido impertinente, juguete cómico, en un acto*, obra ressenyada a *L'Avenç*, II, núm. 16, (juliol de 1883), pàg. 13.

L'IMPRÈS I ELS MANUSCRITS

La Mare de Déu del Mont. Drama català en tres actes y en vers original de Francisco Xavier Godo. Estrenat ab èxit extraordinari la nit del 21 de novembre de 1893 en lo teatro català instalat en lo de Romea.⁽³⁾ Barcelona establiment Tipogràfic de Pujol y Cia. 1893, 87 pàgs. Exemplar imprès de l'Institut del Teatre de Barcelona. Col·lecció Teatral Arturo Sedó.

Posseïm també tres còpies manuscrites. El primer és el manuscrit número 38 de l'Arxiu Històric Provincial de Girona. 125 folis. Enquadernat en pergamí. Portada segellada per la Diputació i per la Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya a Girona. 23 de setembre de 1893. [Dedicatòria]. A la Excma. Diputació Provincial de Girona. Barcelona 23 de setembre 1893.

3. Malauradament no he sabut trobat a la premsa de l'època cap ressenya teatral sobre aquesta estrena.

A l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona hi ha una segona i una tercera còpia manuscrites. Ms. CCXXXV.⁽⁴⁾ Caldria un altre dia, en el cas que algú decidís editar aquesta peça críticament, acarar primer l'imprès amb els manuscrits.

En la introducció de l'obra llegim aquest cant encomiàstic a la muntanya de la Mare de Déu del Mont, lloc on Godo es va inspirar per escriure aquesta comèdia de costums:

“En la cresta de la de la montanya més alta del Ampurdà hi ha l'ermita de la Mare de Déu del Mont, posada allí per miracolós desitj de la Verge, segons diu la tradició. La situació d'aquella casa, colocada a 1224 metres sobre el nivell del mar y lo no tenir altrás montanyas per sos encontorns, li permet dominar tota la provincia de Girona, com si la Mare de Déu hagués escolit aquell punt, per cobri-la tota ab son manto de protecció. Vé a ser, donchs, per tots los gerundins,⁽⁵⁾ com lo verdader faro de salvació, colocat en lo cor de nostra terra y nosaltres no podem menos que estarne orgullosos, ja que si havem de créurer lo que'ns contàvan los nostres avis, la intercesió de la Mare de Déu del Mont fou part principal en la consecució de moltas de nostras pàtrias glòrias. Aqueixos antecedents per una part; y per l'altre l'haver concebut y escrit los primers versos d'aqueix drama en aquella hermita; l'ésser l'assumpto y sos personatjes ampurdanesos o per sos fets o per sos títols y ésser jo mateix fill d'aquella terra, de la qual és representació viable dintre del cèrcol regional y devant lo poder central, la Excelentíssima Diputació Provincial, m'han induit imponent-m'ó com un deber de dedicar-li la present producció, primer obra catalana filla de mon curt talent, que, per lo mateix qu'es curt y pobre, és tal volta en mi pretensió massa gran, la de la present dedicatòria. Dignis a lo menos acceptar-la, com un altre fruit d'un fill de la provincia, fruit bo o dolent, prò ofert ab la mateixa intenció en que Abel oferia a Déu que l'havia criat, tots aquells que recullia”.

Personatges

Agna, 40 anys tia de...

Maria, 20 íd., neboda de...

Actors

Dª Pilar Clemente

Dª Adela Clemente

4. Vegeu Anna Vázquez i Estévez, *Catàleg dels manuscrits de teatre en català de l'Institut del Teatre*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1981, pàg. 147. [2 originals autògrafs]. En aquest arxiu, al costat d'altres obres seves, també hi figura: *La publilla de Caixàs. Drama en tres actes, de costums ampurdanesos y en vers*, 16 de setembre de 1902. Ms. MCC, pàg. 147.

5. És curiós com anomena als naturals de la província de Girona.

Pauleta	D ^a Dolors Galí
Rita	D ^a Enriqueta Guerra
Lo Rector, 45	D. Theodor Bonaplata ⁽⁶⁾
Pep Sureda, 26	D. Modest Santolaria
Pau, 70 íd.	D. Iscle Soler ⁽⁷⁾
Mariano	Joaquim Pinós
L'aplegador	F. Llano
Joan	D. Llorens Capdevila
Nen 1r.	D. Jaume Capdevila
Nen 2n.	D. Francesc Capdevila
Músich 1r.	Sr. Casubés
Músich 2n.	Sr. Olivé

L'OBRA

La Mare de Déu del Mont. Drama català en tres actes y en vers original, la primera obra escrita en català per F. X. Godo, és una obra amb el clàssic plantejament, nús i desenllaç que toca el tema universal de l'adversitat de les relacions amoroses. El poder dels sentiments, que a la fi triomfa, està per damunt de les intrigues, la vida insatisfeta, els impediments per motius de classe, les oposicions familiars. Per damunt de tot Godo destaca la supeditació de la dona als homes en general, al poder de l'autoritat. Maria, la protagonista, no és emancipada pel que fa als seus sentiments.

L'ACCIÓ DE L'OBRA, ELS DECORATS

L'acció de l'obra transcorre íntegrament a l'ermita del Mont. L'escenari, en els tres actes, sempre és el mateix, és un interior prou simple. Així ho llegim en l'extensa rúbrica inicial, abans de començar el primer acte, en la qual hi ha una ampla sala, la de l'ermita, amb l'entrada de la capella al fons, amb unes portes de les cambres, per on entren i surten els personatges a

6. Teodor Bonaplata (Barcelona, 1841-1903). Actor especialitzat en melodrames que en 1870 es va traslladar a treballar a l'Argentina. De retorn a Barcelona (1883) actuà sovint al teatre Romea, catedral del teatre català. Àngel Guimerà l'escollí com a protagonista de moltes de les seves obres. Estrenà també produccions de Josep Pin i Soler, de Frederic Soler, etc.

7. Iscle Soler Samsot (Barcelona, 1843-Terrasa, 1914). Actor, argenter d'ofici. Va fer teatre amateur i més tard es va professionalitzar. Com actor obtingué una gran popularitat en representacions d'obres de Frederic Soler, Guimerà i d'Ignasi Iglésias.

escena. L'acció passa a la segona meitat del segle XIX, passades les guerres carlines, entre bandolers de muntanya:

“Lo teatro representa l'interior de l'hermita. Tres portas al fons. A la mà dreta hi ha un lletrero a sobre que diu: ‘Capella’. A sobre de la del mitg lo número 1 y sobre de la de l'esquerra lo número 2. Entre la porta de la capella y l'àngul de la paret de fusta amb brana, que conduheix al pis de dalt. A la dreta, al costat de la escala una altre porta que conduheix al carrer. A l'esquerra dugas portas. La del primer terme suposa que és la de la cuyna y la del segon que estarà oberta, dóna a un terrat, per ahont entra la poca claror de la vesprada en que's desenrotlla lo primer acte. Entra las portas 1 y 2, una taula de noguera ab dos banchs; y entre la capella y la porta número 1 un armari de vidres que conté rosaris, medallas, escapularis, etc., etc. Devant d'aquest armari un altre taula de noguera ab un tinter, plomas, papers, una llumanera y vuit o nou candeleros. De lo sostre pènján dos quiqués. A la paret, entre las portas 1 y 2, dos cromos que figuran respectivament los cors de Jesús y Maria” (Del natural).

Acte primer (pàg. 1-5). Subdividit en 12 escenes. És la vigília de la festa major a l'ermita. Pep i Maria, els protagonistes de l'obra, al costat del capellà, conversen, s'agraden, passen el rosari amb el rector (amb sotana i gorro). Apareixen Agna i Mariano Mascort de Navata, que porten un exvot en agraïment a la Verge, amb motiu d'haver sortit sans i estalvis de l'atracament d'uns bandolers a Vilafant quan tornaven del mercat setmanal a Figueres.

Apareix a escena Agna, germana del rector. La seva neboda Maria és òrfena i pobra. Per això, sense comptar amb el seu parer, li busquen home casador. El rector té un possible candidat, en Xic, un ric propietari de Navata, el qual és convidat pel rector a la festa de l'ermita per tal de fer un arranjament, un casament a la força, sense amor, sense conèixer els desitjos de la noia. Agna dirà: “Això no és fé un casament/ això és véndrer la Maria” (pàg. 11). Agna confessa que Maria està enamorada d'un pintor de Barcelona, que per correu rep revistes de la capital, que ha vingut a l'ermita a restablir-se d'una malaltia. El rector intercepta dues revistes *La Ilustración*, *L'Esquella de la Torratxa*, adreçades a José Sureda, “convalescent al Mont”, que judica contràries a la moral i a la religió perquè contenen reproduccions d'obres artístiques amb dones nues. Com que en Pep no té mitjans econòmics per sostenir Maria, sorgeixen les reticències del rector, que s'oposa a aquesta relació: “Y d'aquest arbre joyós/ que'n té florit lo brancatje,/ no vull que vinga l'oratje/ y se n'emporti las flors” (pàg. 28).

Pep, home incrèdul, que no creu en religions, com artista que és comenta en to poètic les virtuts del lloc: la posta de sol, el paisatge, el pas del dia: “Vull dir-li que sóch un jove/ com molts del segle dinou/, que no es volen trencà el cap/ en cap de les religions./ Y’m sap greu; jo ja vull créurer” (pàg. 15).

Com a artista, pintor, home sensible que busca la pau per inspirar-se, enveja la solitud de la qual gaudeix el rector en aquell lloc, admira aquella naturalesa ferestega:

“Nos hem estat contemplant /l’hermosa posta de sol./ Quina riquesa de tintas!/ Quina mescla de colors!/ Quina vista més grandiosa/ y quin conjunt més hermós!/ Això sembla un panorama/que va girant per l’entorn. /Al matí la buyragada/ dessota d’aquell turó/ sens que’s sàpiga ahont comença/ y perdent-se al horitsont,/ sembla un mar de cotó fluix,/ tot blanch y tot escumós./ A mitj dia, exhuberància,/ riquesa de llum per tot; / a la tarde, cap al tart,/ y com més al tart millor,/ lo’spectacle que’s domina/ és tan bell, és tan grandió/, que n’hi ha qu’il puga descriurer,/ ni tindria cap pintor/ prous colors a la paleta/per un quadro tan hermós./ Y a la nit ab l’estelada/ y en mitj d’aqueixa forscor,/ me fa un efecte tant gran/ la Mare de Déu del Mont/ que’m semblo a Déu quant contempla/ l’obra de la Creació” (pàgs. 14-15).

[...] L’estada en aquell lloc el fa creure en miracles, en una imatge redemptora:

“Y precisament per ço/ deya yo, qu’aqueixa hermita,/ en passant-hi un any o dos/com qu’un se trova aquí dalt,/ més prop del Cel que del món,/curaria la meva ànima/ com ha curat lo meu cos:/ perquè un cop un és aquí,/ la Mare de Déu del Món/fa créurer a aquell que no creu/tant si vol com si no vol” (16).

Els estadans a l’ermita volen convèncer la Mària de les virtuts d’en Xic. En Pep sent gelosia perquè el rector la vol casar amb un pretendent. Malgrat els entrebancs, el festejador es manté ferm en els seus desitjos.

Acte segon. (pàg. 33-63). Subdividit en 15 escenes. El rector desitja que en Pep se’n torni per sempre a Barcelona. En Pep, que busca la complicitat de l’Aгна, li confessa que ell no és altre que el descendent del comte de Beuda, protector de la família d’Aгна, cacic d’aquelles terres. Aгна reconeix els serveis del pare d’en Pep, ja que va pagar els estudis al capellà. Cristina, mare de Maria, va morir tísica. El seu pare putatiu, l’Andreu, també és mort.

El fet que el Xic, amb tanta insistència, s'hagués de casar forçosament amb Maria formava part d'un secret de confessió que el capellà guardava zelosament i que, en un moment de debilitat, explica a la seva germana Agna, per fer-li veure que no és un desig arbitrari. Una vegada, el comte pare, quan es trobava a les portes de la mort, va cridar el capellà. Allí entre altres enraonaments i descàrrecs de consciència li va perdonar el deute de les set mil lliures que li havia deixat per tancar el pecat, comprar la voluntat del vertader pare de la Maria. Amb aquestes set mil lliures, l'adúlter va decidir marxar del lloc, anar a fer les Amèriques, per no tornar mai més.

La mare de la Maria, al llit de mort, confessa al germà capellà: "jo haig enganyat a l'Andreu,/ digué, y la Maria porta/ sense cap dret lo nom seu". (pàg. 44). El rector s'esvera quan sent que parlen d'aquest deute que plana per tota l'obra. Per tal de legalitzar el préstec, el comte li va signar un document absolutori com si fos un llegat. En aquesta trobada íntima, el comte afegí a les seves últimes voluntats aquesta enraonada: uns anys abans, per motiu de la política, es va sentir perseguit i va anar a raure a Navata. Allí va trobar refugi i consol a casa de la família del Xic. Un cop passat el perill, els de Navata no van voler que el noble els pagués l'estada ni els favors rebuts. En agraïment, una vegada mort el pare del Xic, en voler protegir Maria, òrfena, a la qual estimava com una filla, va fer jurar al capellà que el fill del Xic, un altre dia, seria el marit de la donzella. De fet tot el drama gira a l'entorn d'aquest jurament davant de la mare de Déu del Mont, que obligava el capellà a no maniobrar en contra les seves conviccions, a maquinari contínuament en contra d'en Pep, l'amor que es guardava la parella. Tot fos per impedir una altra sortida que no fos aquesta que havia pactat amb el moribund. Així s'expressa el rector: "De tot quant m'encarregà,/ en descàrrech de mon cor/ me'n va préndrer jurament/ la Mare de Déu del Mont;/ y he de cumplir mal que'ls pesi,/ la voluntat d'aquell mort,/ ans que tot per ma consciència, /després com sacerdot,/ perquè en Pep és un heretje/ y ab pell d'ovella és un llop./ Y al fi perquè quant donada /tinch ma paraula d'honor/ perquè a trencar-la m'obliguin/ no hi ha prou força en lo món" (pàg. 47).

En un moment difícil, el rector diu a la Maria: "te'n conta del qu'are't dich:/ si no-t casas ab lo Xich/ te tencaré en un convent" (pàg. 58).

Per altra banda, als quinze anys, en Pep, venuda la hisenda de Beuda, se'n va anar a Barcelona. En sentir-se maltractat pel rector, per la presència del seu opositor, en Xic, com a venjança, recorda el deute impagat al senyor rector, en desconèixer que havia estat saldat. Vol fer de la Maria, comtessa de Beuda.

Acte tercer (pàg. 64-87). Subdividit en 11 escenes. La decoració és la mateixa. Entren Maria i Pau Artigas, cosí de la noia i d'Agna, d'uns 70 anys,

home d'experiència, resolut, amb voluntat de ferro que defensa la noia davant de mossèn Pere, que explora també els sentiments d'en Pep. Discussió entre Agna i Pau sobre el pervindre de Maria. Hi ha una forta discussió entre Pau i el rector, el qual és partidari de dur-la a un convent en cas que no l'obeeixi. Maria no és un "feudo" del rector per fer-la casar a la força. El rector defensa la seva consciència, la promesa feta. Agna confessa a Maria que el seu pretendent és el fill del comte de Beuda.

En Pau té una llarga conversa entre el rector i en Pep: "Ni'l Xic se l'emportarà,/ ni ella anirà en un convent" (pàg.75). Altra vegada en Pep vol pressionar el rector, treu el document que confirma el deute. El rector en treu un altre del pare d'en Pep, del comte, pel qual tenia el deute perdonat. En Pep se sent avergonyit.

El desenllaç de l'obra és mal plantejat. Entra un home provinent de Navata que duu un missatge. És una carta d'en Xic. Un cop llegida, sabem que renuncia a la Maria quan sap que el fill del comte la preté, i que noblesa obliga. El rector sent la seva consciència alliberada, aquella promesa que va fer ha quedat en un no-res per la renúncia d'un dels festejadors. En Xic, per boca del rector, ha escrit: "Y qu'aixís qu'ell ha sabut/ que l'altre que la preté/ és lo senyor Compte, ell té/ a gran honra esser vençut. /Diu que may podrà olvidar/ lo bon recort y -l respecte,/ que a son pare ab gran afecte/ los seus li varen guardar./ Y que tals llasos lo llígan/ puig que sos pares han mort,/ y ell deu respectà-l recort/ de sos pares qu'al cel sigan" (pàg. 85).

A la fi el rector, que havia dit que "la consciència és un sagrari/ que no's deu profanar mai" (pàg. 71) se sent alliberat de culpes, sense remordiments. Com a bon cristià, per tal de donar exemple, demana perdó al festejador per haver-li causat tants problemes:

Rector: "Lo bon Jesús predicava/ l'amor y la caritat/. Senyor Compte, si algún dia/ li vingués al pensament/ lo recort d'algun torment/ per l'amor de la Maria,/ no'm culpi a mi, no voldria/ tan immerescut afront/ y ya qu'aquí té la font/ de sa ditxa benheurada,/ invoqui alguna vegada/ la Mare de Déu del Mont" (pàg. 87).

Desaparegut l'opositor imposat pel comte de Beuda, ara ja no hi ha impediment perquè els dos enamorats es puguin casar:

RECTOR

Are no hi ha impediment
y ja qu'ella'l correspon,
la Mare de Déu del Mont
los dóna-l consentiment.
Ella aqueix miracle ha obrat.

PEP
Oh gràcias!

RECTOR
Gràcias en ella
que li entrega uns poncella
de son jardí consagrat (pàg.86).

La llengua que fa servir Godo en aquesta obra és molt castellanitzada. Amb dialectalismes i vulgarismes, és filla d'aquella que es parlava pel carrer. Vegem-ne uns exemples: “candelero”, “hasta”, “manto”, “menos”, “deber”, “lletrero”, “angul”, “desenrotlla”, “cego”, “hasta mañana”, “atontada”, “atolondrada”, “sosseguí's”, “vritat”, “gerundins”, “colp”, “dongui”, “adot”, “augefar-te”, “vaya”, “lo menos”, “añadir”, “acabat lo burgit”, “sonrís”, “ademà”, “signos exclamatius”, “grupo”, “retrato”, “adot”, etc.

Avui per avui, d'aquesta comèdia de costums només en podem salvar la fraseologia, les locucions, les frases fetes, les expressions lexicalitzades, algunes amb variants dialectals. Moltes d'aquestes frases fetes que són una mostra del parlar de la pagesia d'aquelles contrades, eren encara vives fa una setantena d'anys. Vegem-ne uns exemples: “Armaria un tiberi”, “capàs d'armar un brugit”, “batua'l drach”, “un com un gall quant l'han plomat”, “eran dos bonas pessas”, “no'm sigas baboya”, “ton pit de roca”, “buyragada”, “l'Agna se'm posa de punta”, “ay caricu!”, “a fe de neu”, “bona pareca”, “fa sentir lo bogir de la clau, “lluïto com un lleó”, “posar a rotillo”, “malvinatje”, “voleu armar més borina”, “sóc un mar de penes”, “estic fet d'una pessa”, “lo que tinc al cor tinc al llavi”; “ho soluc tení a la boca”, “aquí hi ha un bullit”, gata maula”, “els embuts no m'agraden”, “tenir prou manya”, “que va fent feix”, “cubrim de llot”, “t'has begut la lluna”, “estic fet tot d'una pessa”, “so vell y tot me trema”, “allà hon caigui hi sabré jàurer”, “l'alsina més gran se cria dins un bosch, no en un jardí”, “l'amor fa miracles”, “deixa que caiguin llamps”, “els interessos que's menjan los bous y esquellas”, “ser ovella esgarriada”, “si'l mal t'escou a purgar el pecat a Roma”, “ahont no arriba el bras hi arriba el cor que pot més”, “semblavas un gat d'Angola”, “la consciència tu no me l'acabaràs”, “fugis d'aucells que pasan”, “fer rotillo”, “estàs dessota d'un núvol y't negaràs”, “la gota que pot fer bassar-ne el vas”, “et vas ficant mar endintre”, “tenir una canongia”, “si'm llanço punxo a fons”, “ni tindrà alé per ferir-te”, “trovar un hereu com un gegant”, “lluïto com un lleó des del pla fins a la serra”, “será un brot p'ro és de mal cep”, “encens un ciri a Deú y encens un atxa al dimoni”, “la festa se'm torna pesta”, “el cor no hi pren partit”, “com són guitas, tíran cosas”, etc.

A TALL DE CONCLUSIÓ

La lectura d'aquesta peça dramàtica que Godo aborda d'una manera prou convencional, i que exageradament qualifica de drama, permet adonar-nos a grans trets de quins eren els estaments que dominaven llavors la ruralia, amb un ordre social establert molt injust. El paper subsidiari atorgat a la dona en aquella societat, sempre sotmesa als designis dels homes, és un altre reflex dels condicionaments del moment, amb l'acceptació d'uns valors finiseculars molt egoistes. Com a desmèrits de l'obra, podríem assenyalar el sentimentalisme carrincló d'algunes escenes amb passions desfermades, l'efectisme d'algunes situacions consubstancials al gust romàntic, l'allargassament de molts parlaments, digressions massa retòriques, l'esquematisme de la prèvia divisió moral entre bons i dolents.

F. X. Godo escriu un producte més aviat discret, local, conservador, amb tècniques de fulletó, en el qual la creació del caràcter dels personatges, llevat de la figura d'un rector de poble, molt imbuït per tesis morals, carregat de doctrina, d'intolerància és més aviat superficial. L'error humà de la mare de la Maria no s'aprofita per res. Aquesta experiència moral podia ser molt més treballada. La invenció d'un argument consistent, que serveixi de desenllaç plausible, també falla. La figura del comte de Beuda, pare i fill, ens envia a un passat feudal, amb moltes reverències. El Xic, el pretendent oficial, gairebé no fa acte de presència. La seva renúncia és poc plausible o veraç. El final feliç de l'obra, amb olor a miracle, és un reflex del gust pel drama burgès. Fins i tot en Pep fa les paus, amb el seu posat de descregut, i acaba creient en la santa mare església, en la influència protectora de la Mare de Déu del Mont.

